

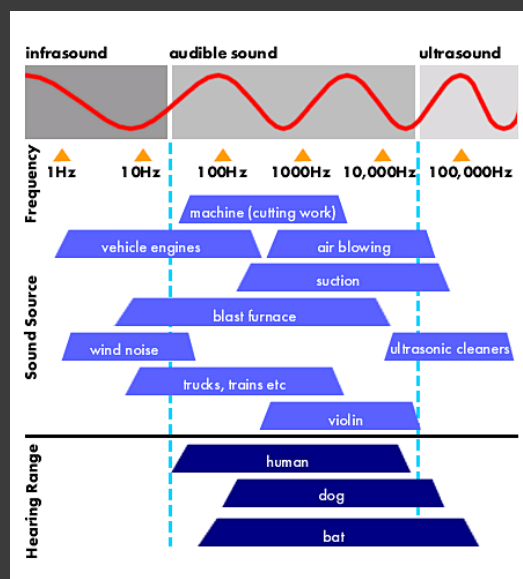
dr inż. Piotr Ody

FORMATY DŹWIĘKU

27.03.2023

1

Parametry słuchu

27.03.2023

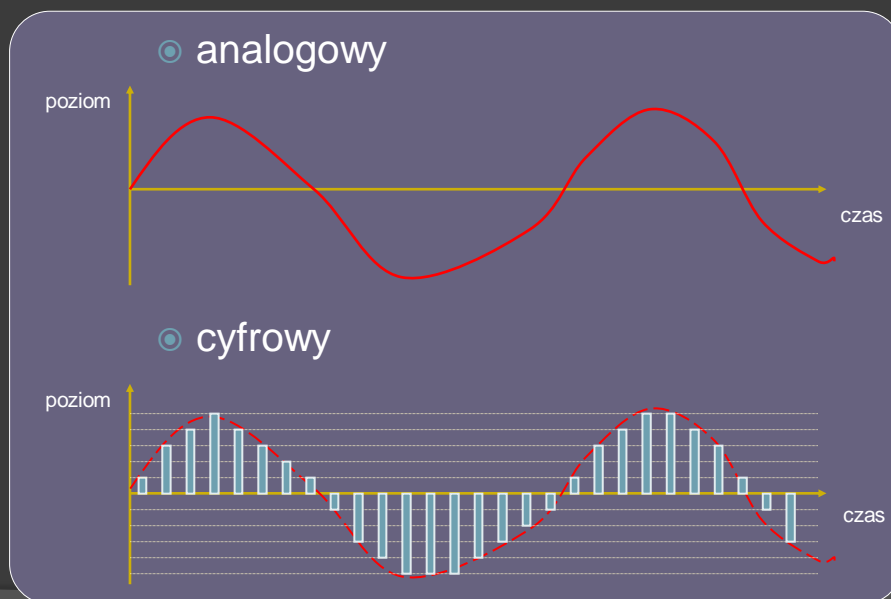
- zakres słyszanych przez człowieka częstotliwości: 20 Hz - 20 kHz;

- 10 oktav
- 20-40-80-160-320-640-1280-2560-5120-10240-20480

- zakres dynamiki słuchu: 130 dB

2

Sygnal foniczny

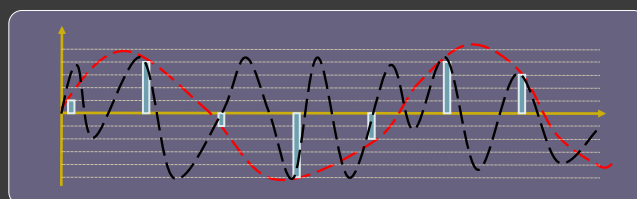

27.03.2023

3

Cyfrowy sygnał foniczny

- składa się z tzw. próbek pobieranych z określoną częstotliwością (szybkością) próbkowania
  - im większa częstotliwość próbkowania, tym sygnał cyfrowy lepiej opisuje sygnał analogowy;
  - częstotliwość próbkowania nie może być zbyt mała – bo nie będzie wiadomo jak naprawdę wygląda sygnał – częstotliwość próbkowania musi być dwa razy większa od maksymalnej częstotliwości sygnału.

27.03.2023

4

Parametry dźwięku

- częstotliwości próbkowania (w Hz)
  - 8000 – jakość telefoniczna
  - 11025 – $\frac{1}{4}$ częstotliwości 44100
  - 16000 – stosowana w standardzie G.722
  - 22050 – $\frac{1}{2}$ częstotliwości 44100
  - 32000 – produkcja radiowa
  - **44100 – CD-Audio**
  - **48000 – częstotliwość studyjna, DVD, DVB, Blu-ray**
  - 88200 – brak typowych zastosowań
  - 96000 – 2×48000 , produkcje wysokiej jakości, DVD, Blu-ray
  - 192000 – 2×96000 , j.w.

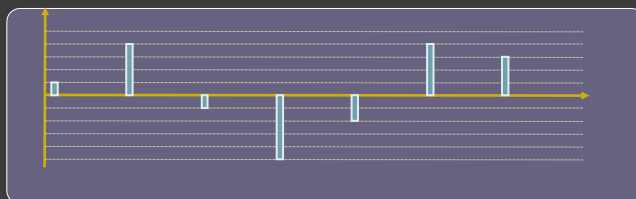
27.03.2023

5

Cyfrowy sygnał foniczny

- rozdzielczość bitowa – liczba bitów służąca do opisanie pojedynczej wartości pojedynczej próbki (słupka)
  - im więcej bitów służy do opisu danego dźwięku, tym dokładniej można opisać dany dźwięk
  - zakres dynamiki konwertera PCM wyraża się wzorem

$$S/N \cong 6n + 1,8 \text{ [dB]}$$

gdzie n - rozdzielczość bitowa konwertera

27.03.2023

6

Parametry dźwięku

- rozdzielczości bitowe:
  - 8 bitów - czyli 2^8 możliwych wartości – 256
    - dźwięk zaszumiony, marnej jakości
  - 16 bitów - czyli 2^{16} możliwych wartości – 65.536
    - najbardziej typowa rozdzielczość
    - odstęp sygnał szum rzędu 96dB
  - 24 bity - czyli 2^{24} możliwych wartości – 16.777.216
    - zyskuje na popularności, używana w studiach
    - odstęp sygnał szum rzędu 144dB
  - 32 bity - czyli 2^{32} możliwych wartości – 4.294.967.296
    - używana podczas wewnętrznego przetwarzania i miksowania plików (zapobieganie obcinaniu próbek)
  - 32 bity float - 1 bit znaku, 8 bitów eksponenty, 23 bity mantysy
    - odstęp sygnał szum rzędu 1528dB!
    - wykorzystanie wielu stałoprzecinkowych przetworników A/C

27.03.2023

7

Parametry a wielkość pliku

- 1 minuta nagrania w jakości telefonicznej
  - $60 \text{ [s]} \times 8 \text{ [bit]} \times 8000 \text{ [Sa/s]} \times 1 \text{ [kanał]} = 3,66 \text{ [Mbit]} = 468,75 \text{ [kB]}$
- 1 minuta nagrania w jakości CD
  - $60 \text{ [s]} \times 16 \text{ [bit]} \times 44100 \text{ [Sa/s]} \times 2 \text{ [kanały]} = 80,75 \text{ [Mbit]} = 10,09 \text{ [MB]}$
- 1 minuta nagrania w MP3/AAC z jakością zbliżoną do CD
  - $60 \text{ [s]} \times 160 \text{ [kbit/s]} = 9600 \text{ [kbit]} = 1,17 \text{ [MB]}$
- 1 minuta nagrania 5.1 dla Blu-ray
  - $60 \text{ [s]} \times 24 \text{ [bit]} \times 192000 \text{ [Sa/s]} \times 6 \text{ [kanałów]} = 1582 \text{ [Mbit]} = 197,75 \text{ [MB]}$

27.03.2023

8

Kompresja

- Metody bezstratne
  - Zakodowany strumień danych po dekompresji jest identyczny z oryginalnymi danymi przed kompresją,
- Metody stratne
  - W wyniku kompresji część danych (mniej istotnych) jest bezpowrotnie tracona, dane po dekompresji nieznacznie różnią się od oryginalnych danych przed kompresją.

27.03.2023

9

Kompresja

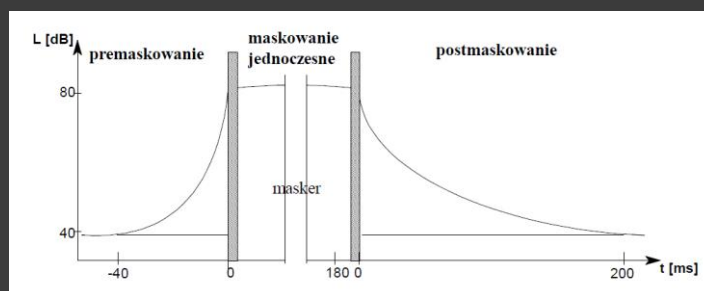
- Metody bezstratne są mało efektywne
  - typowy stopień kompresji – 10-20%
  - maksymalny stopień kompresji – ok. 40-60%
- Metody stratne charakteryzują się dużą efektywnością
  - stopień kompresji 90% przy akceptowalnej jakości dźwięku
  - wykorzystują niedoskonałości ludzkiego słuchu (kodowanie perceptualne)

27.03.2023

10

Kodowanie perceptualne

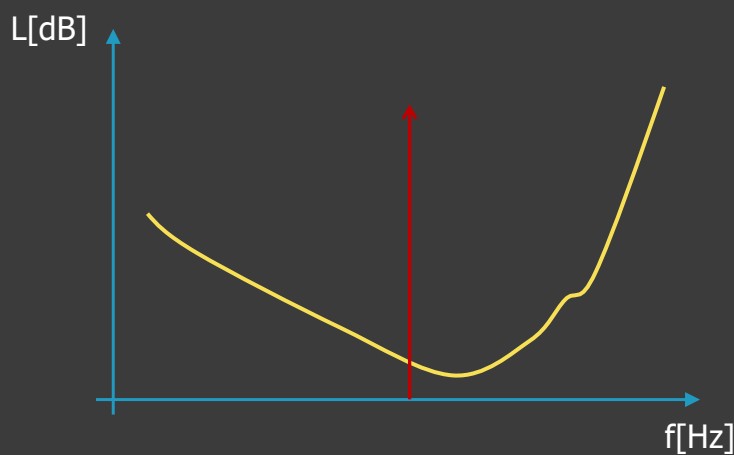
- wykorzystuje przede wszystkim zjawisko maskowania (jednoczesnego i niejednoczesnego)
  - dźwięki o niższej amplitudzie i zbliżonej częstotliwości są „zagłuszone” przez dźwięki o wyższej amplitudzie

27.03.2023

11

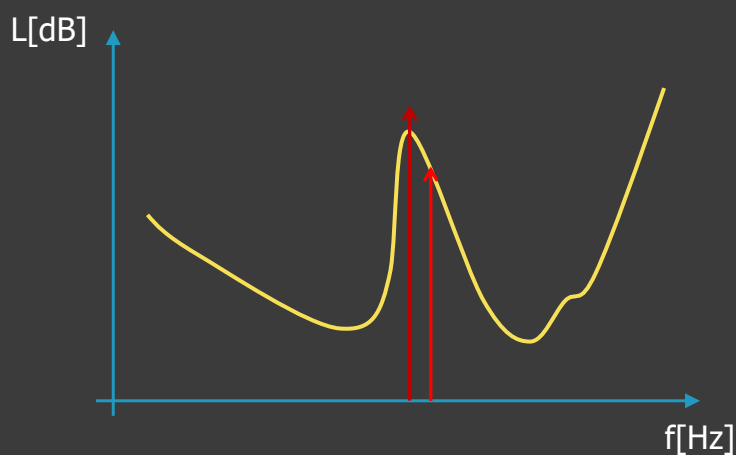
Ilustracja maskowania

27.03.2023

13

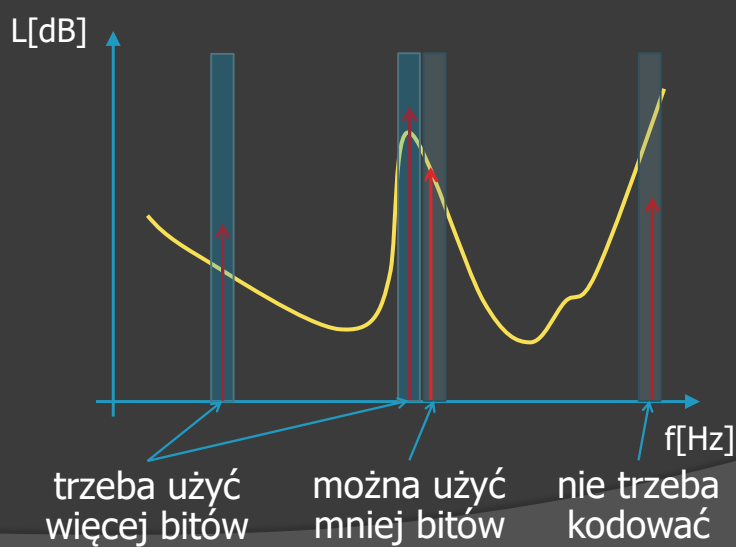
Ilustracja maskowania

27.03.2023

14

Ilustracja maskowania

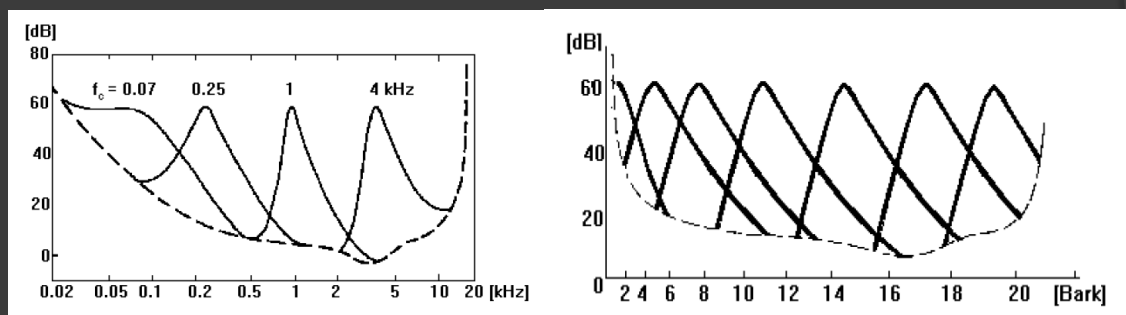

27.03.2023

15

Maskowanie

- maskowanie u każdego człowieka zachodzi nieco inaczej, dlatego kodeki używają uśrednionego modelu psychoakustycznego.
- znając składowe dźwięku maskowane w poszczególnych podpasmach, kodek usuwa je z sygnału

27.03.2023

16

Przykłady formatów

27.03.2023

17

Formaty dźwięku – WAVE (*.wav)

- jeden z najpopularniejszych formatów w systemie Windows
- **typowo** dane zapisane są w formacie PCM
  - możliwe inne formaty danych: ADPCM, u-Law, A-Law, LPC, GSM, CELP, G.721, G.723 a nawet MP3
- obsługiwana liczba kanałów: 1, 2, 5.1 (i inne)
- problem z plikami większymi od 4GB
  - rozwiązanie: format RF64
- zastępowany przez format BWF (Broadcast Wave Format)

```
00000000: 52 49 46 46 54 20 E8 12 | 57 41 56 45 66 6D 74 20 | RIFFT Ć WAVEfmt
00000010: 10 00 00 00 01 00 02 00 | 44 AC 00 00 10 B1 02 00 | + . 7 D- +±7
00000020: 04 00 10 00 64 61 74 61 | 30 20 E8 12 00 00 00 00 | J + data0 Ć
```

27.03.2023

18

Formaty dźwięku – MPEG Layer 3 (*.mp3)

- najpopularniejszy (?) format perceptualnej kompresji stratnej - a zarazem format pliku
  - opracowany na początku lat 90. ub. wieku
- MPEG-1 Layer 3
  - używa bardziej skomplikowanych modeli psychoakustycznych niż poprzednie warstwy (Layer 2, Layer 1)
  - podział pasma na 32 podpasma
  - wykorzystuje MDCT (*Modified Discrete Cosine Transform*)
  - w efekcie przyjmuje się, że ucho nie dostrzeże różnicy, gdy przepływność na jeden kanał wynosić będzie 96kbit/s
  - obsługiwane przepływności: 32-320 kbit/s
  - częstotliwości próbkowania: 32, 44.1 i 48 kHz

27.03.2023

23

Formaty dźwięku – MPEG Layer 3 (*.mp3)

- ⦿ wykorzystywanie podobieństwa kanału lewego i prawego (np. tryb „joint stereo”) w celu poprawy wydajności kompresji
- ⦿ jakość kompresji zależy od implementacji algorytmu
  - kiedyś funkcjonowało dużo formatów pochodnych np. MP3 Pro, MP3 Surround
- ⦿ możliwość zapisu dodatkowych informacji tekstowych (ID3 tags)

27.03.2023

25

Formaty dźwięku – Advanced Audio Coding (*.aac)

- ⦿ następca MP3
  - rozwijany od 1997 roku
- ⦿ standard opisany w MPEG-2 Part 7 i MPEG-4 Part 3
- ⦿ nie jest zachowana kompatybilność w dół z wcześniejszymi wersjami kodeków opartych na standardach MPEG
  - pozwoliło to na osiągnięcie wyższej kompresji
  - wysoka jakość dźwięku 5.1 przy przepływnościach rzędu 320-430kbit/s
- ⦿ teoretycznie pozwala na obsługę do 48 kanałów
  - w tym mono, stereo, 5.1
- ⦿ częstotliwości próbkowania do 96kHz

27.03.2023

27

Formaty dźwięku – Advanced Audio Coding (*.aac)

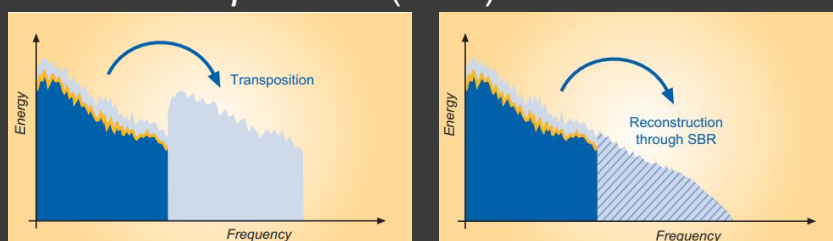
- ⦿ mnóstwo wersji opracowanych pod konkretne zastosowania
  - LC- AAC – Low Complexity AAC
  - HE-AAC – High Efficiency AAC (także jako AAC+)
    - użycie *Spectral Band Replication* i *Parametric Stereo*
  - także wersje bezstratne i dopasowane do mowy
- ⦿ format typowo wykorzystywany w urządzeniach mobilnych
  - ale także w DVB i DAB+ (HE-AAC)

27.03.2023

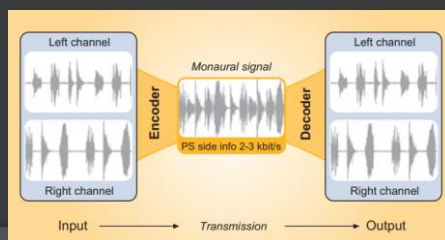
28

Formaty dźwięku – Advanced Audio Coding (*.aac)

- ⦿ *Spectral Band Replication (SBR)*

- ⦿ *Parametric Stereo (PS)*

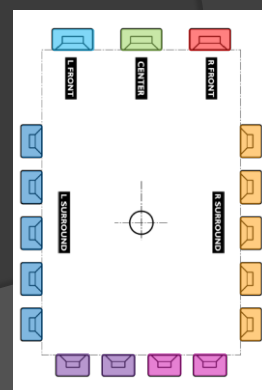
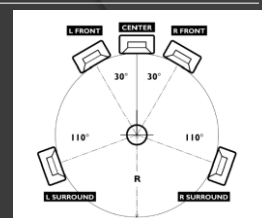
27.03.2023

źródło: Metzner Stefan, Moser Gerald (2006)
MPEG-4 HE-AAC v2 - audio coding for today's
digital media world

29

Formaty dźwięku – formaty 5.1 / 7.1

- Dolby Digital (*.ac3) i DTS – Digital Theatre System (*.dts)
  - dwa konkurujące ze sobą formaty kompresji
  - typowo formaty stratne
    - na potrzeby Blu-ray powstały wersje z kodowaniem bezstratnym
  - standardowo używane na DVD-Video, Blu-ray i UHD Blu-ray
  - należy pamiętać, że oba formaty mogą być również użyte dla dźwięku monofonicznego bądź stereofonicznego
  - w tej chwili wersje wykorzystujące obiekty dźwiękowe (Dolby Atmos i DTS:X)

27.03.2023

30

Formaty dźwięku – kompresja bezstratna

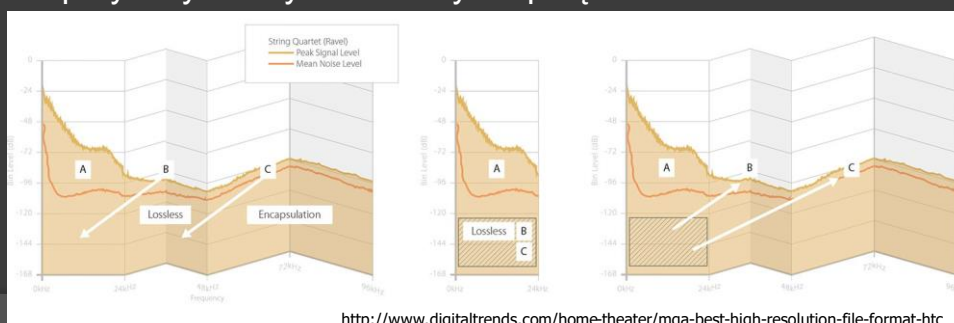
- wysoka jakość, ale często konieczne doinstalowanie dodatkowego oprogramowania
- Free Lossless Audio Codec (*.flac)
  - kompresja rzędu 40-50%
  - liczba kanałów: 1 do 8
    - możliwość grupowania kanałów w celu poprawy wydajności kompresji
- Monkey's Audio (*.ape)
  - Open Source
  - przyjmuje się, że stopień kompresji jest wyższy niż dla FLAC-a

27.03.2023

31

Przyszłość?

- MQA (Master Quality Authenticated)
  - format kompresji bezstratnej (?)
  - polega na upakowaniu składowych wysokoczęstotliwościowych w paśmie do 20kHz
  - przeznaczony do streamingu sygnału (np. Tidal)
  - kompatybilny z dotychczasowym sprzętem

32

Formaty dźwięku – MIDI (*.mid)

- w zasadzie zapis nutowy utworu
- MIDI odtwarza nuty zakodowane w pliku korzystając z dowolnego dostępnego urządzenia dźwiękowego
- brzmienie pliku będzie zależało od układu dźwiękowego zainstalowanego u użytkownika
  - synteza FM
  - synteza WaveTable (tablicowa)
  - synteza WaveGuide (fallowodowa)

27.03.2023

33

Przyszłość?

● MPEG-H -> 3D Audio

- kodowanie nie kanałów, a obiektów, np. dźwięk z trybun, głos komentatora itp.
- miksowanie dźwięku po stronie odbiorcy
- zwiększenie efektywności kompresji powinno umożliwić transmisję 14-18 kanałów przy przepływności rzędu 400 kbit/s
  - algorytmy bazują na AAC, ale nie będzie kompatybilności wstecz

27.03.2023

34

Dla zainteresowanych

- John Watkinson, „The MPEG Handbook”, Focal Press, 2004.
- <http://www.iis.fraunhofer.de/en/ff/amm.html>

27.03.2023

35